

НАПРЯМКИ ЗАСТОСУВАННЯ БЛОКЧЕЙН ТЕХНОЛОГІЇ В СФЕРІ ОПОДАТКУВАННЯ

Європейське блокчейн-партнерство (European Blockchain Partnership), що створене в квітні 2018 року, на політичному рівні об'єднує всі країни члени ЄС і деякі країни Європейського економічного простору (Норвегія та Ліхтенштейн) задля взаємного обміну знаннями і досвідом, та з метою використання переваг, які передбачає застосування блокчейн технології [1]. Партнерство покликане створити інфраструктуру європейських служб Blockchain (EBSI), яка підтримуватиме надання транскордонних цифрових державних послуг з найвищими стандартами безпеки та конфіденційності.

Блокчейн є однією з новітніх технологій, яка покликана здійснити революцію в інфраструктурі, яка лежить в основі фінансових послуг та багатьох інших галузей, у тому числі, і в системі обліково-аналітичного забезпечення менеджменту підприємства. По суті блокчейн – це розподілена (децентралізована) база даних або, простими словами, цифровий журнал, який використовує програмні алгоритми для запису та підтвердження (верифікації) транзакцій із високим ступенем надійності та захисту (анонімності) інформації. Запис транзакції розподілений між багатьох сторін, та інформація, яка була одноразово записана, не може бути видаленою, зміненою або продубльованою. Всі сторони, які зберігають частину загальної інформації, мають свою копію загальної бази, але без можливості одноособово, або із підтвердженням певної уповноваженої особи (наприклад банку) змінювати або передавати дані. Такі частини інформації називаються “блоками”. Майже неможливо змінити інформацію, яка зберігається у певному блоці без зміни всіх блоків, оскільки всі блоки пов'язані між собою. До того ж, такі бази даних або цифрові журнали є зазвичай публічними та прозорими.

Вже сьогодні, блокчейн технології застосовуються для оптимізації певних податкових аспектів в комерційних взаємовідносинах. В контексті трансфертного ціноутворення блокчейн технології застосовуються коли йдеться про справедливість розподілення прибутків із урахування місця створення вартості в загальному ланцюгу постачання. Методологія трансфертного ціноутворення, а саме метод розподілення прибутку (profit split method), передбачає аргументацію справедливості долі розподілу загального прибутку від певної транзакції або групи транзакцій між її сторонами, пропорційно до функцій, що виконуються цими сторонами, активами, які вони задіяли, та ризиками, які прийняли на себе.

За допомогою блокчейн технології, досить легко розраховувати та, головне, фіксувати, прибуток кожної сторони транзакції між членами транснаціональних корпорацій (ТНК) від кожної найменшої транзакції в реальному часі. Це дозволяє зацікавленим особам (бізнесу та податковим органам), з одного боку, постійно, а не постфактум, контролювати рівень прибутку та його відповідність принципу “витагнутої руки”, а також зменшити витрати на підготовку звітності з трансфертного ціноутворення та, з іншого боку вирішити проблему яка класифікується як часові обмеження (timing of collection) [3, с.167], яка часто змушує платників базуватися більше на припущеннях, аніж на фактичних даних. Крім того, такий підхід дозволить податковим органам бачити в режимі реального часу деталізовану картину створення вартості (розподілення прибутку) від різних типів транзакцій (постачання товарів, фінансових угод, послуг із низької доданою вартістю тощо) в розрізі всіх учасників ТНК та податкових юрисдикцій, в яких вони зареєстровані. Це також дозволить проводити превентивний контроль та оперативно коригувати базу оподаткування, оскільки, як правило, процес повернення податкової бази може розтягуватися навіть на декілька років через необхідність податковим органам спочатку в судовому спорі доводити свою правомірність, а потім також погоджувати пропорційні

коригування податків із податківцями інших країн в рамках взаємо узгоджувальної процедури (Mutual agreement procedure або MAP).

Через стрімкий розвиток електронної торгівлі для податківців важливим питанням є визначення місця оподаткування операцій. Крім того, практика кваліфікації наявності постійних представництв (permanent establishment або PE) дуже активно використовується податковими органами для захисту податкової бази своїх країн. Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) окремо виділила два кроки в рамках плану дій щодо запобігання розмиттю податкової бази (план BEPS) з метою покращення податкового контролю зазначених напрямків, а саме:

- Крок 1 “Цифрова економіка”, в якому пропонується виділити “електронну економіку” в окрему сферу і розробити для неї свої фіскальні правила.
- Крок 7 “Статус постійних представництв”, щодо недопущення штучного уникнення статусу постійного представництва [4].

Технології блокчейн плануються до використання податковими органами багатьох країн для визначення місця отримання прибутку від електронної торгівлі, що також дає інформацію для оцінки можливого статусу постійного представництва. Наприклад, такі компанії як Amazon або Alibaba, активно продають товари у всьому світі, при цьому не мають ні підрозділів, ні представництв в багатьох країнах, що дозволяє їх отримувати прибуток в цих країнах, не оподатковуючи його за їх податковими правилами.

Зважаючи на євроінтеграційний курс та згідно з “Концепцією розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки” для України впровадження на державному рівні цифрових рішень, що відповідають світовим тенденціям в галузі застосування ІТ технологій є пріоритетним завданням [2]. Однією з переваг застосування блокчейн технологій в системі обліково-аналітичного забезпечення менеджменту підприємства є те, що вони дозволяють організувати та контролювати звітний процес та процес оцінки ризиків. Також технології блокчейн можуть бути застосовані для автоматизованого документообігу, зберігання та обміну податкової інформації, системи відстеження готовності звітності та розподілу доступу та контролю для категорій персоналу в залежності від його функцій.

1. European countries join Blockchain Partnership. URL: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/european-countries-join-blockchain-partnership.htm>. 2. Кабінет Міністрів України. Розпорядження “Про схвалення концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації” від 17 січня 2018 р. No 67-р. Офіційний вісник України. 2018. №16. С. 70. 3. OECD Transfer Pricing Guidelines for Multinational Enterprises and Tax Administrations 2017. URL: <http://www.oecd.org/tax/transfer-pricing/oecd-transfer-pricing-guidelines-for-multinational-enterprises-and-tax-administrations-20769717.htm>. 4. BEPS Actions. OECD. URL: <https://www.oecd.org/ctp/beps-actions.htm>